

דף לימוד בנושא סגולת ישראל והחשיבות בלימוד סגוריה על עם ישראל

■ פתיחה :

הבה נפתח בדבריו של בעל המסילת ישרים, לרבי משה חיים ב"ר יעקב חי לוצאטו אשר נולד בפאדובה שבאיטליה בשנת תס"ז (1707). היה תלמיד מובהק של ר' ישעיהו באסן בעל שו"ת 'לחמי תודה'. מגיל צעיר עסק באופן מעמיק בתורת הנגלה והנסתר, בשירה ומליצה, והוכר כבעל כשרונות מיוחדים.

ספר מסילת ישרים פרק יט

ואמנם עוד עיקר שני יש בכוונת החסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיתכוין במעשיו לטובת דורו כולו, לזכות אותם ולהגן עליהם. והוא ענין הכתוב (ישעי ג'): "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שכל הדור אוכל מפירותיו, וכן אמרו חז"ל (ב"ב ט"ו): היש בה עץ אם יש מי שמגין על דורו כעץ, ותראה שזהו רצונו של מקום שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדריגות שבהם, והוא מה שאמרו ז"ל בלולב ומינוי (ויקרא רבה): יבואו אלה ויכפרו על אלה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכוונת עבודתו, וגם בתפלתו בפועל דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה. וללמד סניגוריא על הדור כולו.

חשוב: מהו תפקידו של החסיד ביחס לדור כולו?

מצינו אם כן שישנה חובה על כל חסיד (אדם שמתכוון לעשות כל מעשיו לשם שמיים), ובוודאי אנו בני התורה בכלל החסידים, לנסות ביום הדין להתפלל על הדור וללמד עליו זכות כך שהקב"ה ירחם על עמו ויזכה אותם בדין.

■ עניינו של יום הראש השנה (נעניין במסכת ראש השנה דף טז עמוד א):

אמר הקדוש ברוך הוא: ...ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות... זכרונות - כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה...

מדוע עלינו לומר "זכרונות" בתפילת ראש השנה?

אנו רואים שהקב"ה חפץ בכך שזכרון עם ישראל יעלה לפניו לטובה, כי הוא חפץ בטובתם.

■ כוחה הגדול של תפילת היחיד:

התפילה בבית כנסת היא אמנם עניין ציבורי, אך יש בכוחה של תפילת כל יחיד להשפיע. בעל השו"ת "נודע ביהודה", הרב יחזקאל לנדא התייחס לעניין זה. ישיבתו בפראג היתה למרכז תורה גדול, ומכל קצות אירופה פנו אליו בשאלות הלכה. הוא פירש על מסכת ראש השנה (טז, א), בפירושו הצליח (ציון לנפש חיה):

באחד בתשרי מתחילין ימי הרצון שהקב"ה נמצא אף ליחיד, וזה קול רעש הגדול הזה

על פי הנודע ביהודה, מה מיוחד בעשרת ימי תשובה המתחילים בא' תשרי?

■ אדם צריך להתמלא בשמחה בכך שהקב"ה חושב עליו בצורה אישית:

הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל, תלמידו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, כתב במי מרום חלק ז', על דברי הגמרא: " כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה", שאדם צריך להתמלא בשמחה גדולה בכך שהקב"ה זוכר את עם ישראל, ועם ישראל תמיד עומד במחשבתו של הקב"ה להשפיע עלינו טובה:

כמה אושר מרגיש האדם כששומע שמלך הדיוט דיבר ממנו על שולחנו, אף על פי שהוא לא נכנס (בפועל) בהיכלו לבית המלך, וכמה אנו צריכים להיות מאושרים כשמלך העליון ברוך הוא מזכיר אותנו... ולא רק בהיכלו כי אם בפנים מחשבתו יתברך כביכול, דכיון דלזכרון הוא, כבפנים דמי, מה נורא הדבר למעמיק ומבין את זה

■ צריך לדעת שיש בתפילתנו הרבה כוח ועוצמה רוחנית:

מסופר שפעם החפץ חיים זצ"ל, ר' ישראל מראדין, הגיע לביקור בעיר ברוסיה, ובהיותו שם הוא ביקש שייקחו אותו לכתובת מסוימת. בהגיעם לאותו המקום ראו שיש במקום בית כנסת, והחפץ חיים העלה חיך על פניו...

שאלוהו לפשר חיוכו. ענה החפץ חיים: "לפני כארבעים שנה נקלעתי לעירייה הזו, באחד מימי הסליחות. לפנות בוקר כשהלכתי לסליחות שמעתי מאיזה בית קול של בכי של אישה, נכנסתי לבית ושאלתי את האישה מדוע היא בוכה, האם היא צריכה עזרה?"

השיבה האישה: "מעולם לא למדתי עברית, ולכן אינני יכולה להתפלל מתוך סידור אך ידעתי שימים אלו הם ימים קדושים ולכן בכל יום כשהולכים הציבור לסליחות, אני משכימה ובוכה לה' ומתפללת שהקב"ה יקבל את בכי כאילו הייתי מתפללת..."

אמר החפץ חיים: הייתי בטוח שבמקום שבו אישה בכתה לה' בכזו תמימות וצדיקות, המקום יישאר קדוש. לכן כעת שנקלעתי לכאן שוב, רציתי לראות מה עלה בסופו של אותו בית, וכשראיתי שיש כאן בית כנסת, כמובן ששמחתי..."

■ הגמרא במסכת קידושין (דף לו עמוד א) מביאה ברייתא המדברת על עניין סגולת ישראל:

לכדתניא: (דברים יד, א) "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"

- בזמן שאתם נוהגים מנהג בני-אדם אתם קרוים בני-אדם, אין אתם קרוים בני-אדם, דברי ר' יהודה;

- רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרוים בני-אדם

נסה להשלים את הטבלה:

האם עם ישראל נקרא "בנים" של הקב"ה או שמא חס וחלילה הוא אינו נחשב כבן של הקב"ה?	כשעם ישראל שומר תורה (ומצוות) (נוהגים מנהג בני-אדם)	כשעם ישראל אינו שומר תורה (ומצוות) (אינו נוהגים מנהג בני-אדם)
דעת רבי מאיר		
דעת רבי יהודה		

■ **כמי נפסקה ההלכה בסוגיית "בנים"?**

הרשב"א, אשר היה מגדולי הדור בתורה ויראה בספרד, התייחס בשו"ת (שאלות ותשובות) שלו ליהודי שהמיר דתו לעבודה זרה, ונשאל האם אותו יהודי נחשב כיהודי שיטמא אחרים טומאת מת. למעשה, הוא פסק הלכה כדעת רבי מאיר, שיהודי תמיד נשאר בגדר של "בנים למקום", ולכן הוא מטמא בטומאת מת

ואף על גב דרבי מאיר ורבי יהודה- הלכה כרבי יהודה, הכא רבי מאיר קראי (הפסוקים במקרא) קא דייקי (מדויקים כדעת ר' מאיר)

בדרך כלל במחלוקות, הלכה כרבי יהודה כשהוא חולק על רבי מאיר, אך כאן במחלוקת "בנים", הלכה כרבי מאיר, כי משמעות הכתוב "בנים אתם לה' אלוקיכם" היא כדעת רבי מאיר. הרשב"א פסק הלכה, שתמיד עם ישראל נקרא בנים למקום!

רבי שלמה בן אדרת, הרשב"א, תלמיד רבנו יונה והרמב"ן, נולד בברצלונה שבספרד בשנת ד"א תתקצ"ה (1235) ונפטר שם בשנת ה"א ע' (1310). ברצלונה, עיר נמל חשובה, היתה מרכז מסחרי בינלאומי, וחיי קהילות ישראל שם הגיעו לשיא רוחני, תרבותי וחומרי בתולדות יהדות אירופה. בעקבות זאת פרחו גם הישיבות. חכמי התורה וגדולי ברצלונה - הרמב"ן, הרשב"א, הרא"ה, הר"ן, הריב"ש וחבריהם, האירו בשמי היהדות לדורי דורות. הרשב"א היה לרב ולראש ישיבה בעירו ברצלונה, ואליו הופנו שאלות מכל העולם היהודי דאז - ספרד, פורטוגל, צרפת, אשכנז, תורכיה, צפון אפריקה, איטליה וארץ ישראל.

■ **ר' חיים ויטאל, תלמידו של האר"י הקדוש, כתב בספר שער הגלגולים (שער שמיני הקדמה ל"ז):**

"ונראה לעניות דעתי, כי הודה לי מורי ז"ל, על ר' מאיר שהוא קבור מעומד, כמו שאומרים בני אדם".

רבנו יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי" כתב בפירושו לתלמוד - "בן יהודע", שלכאורה הדברים תמוהים, שהרי ידוע שאין עם ישראל קובר את המת בעמידה אלא בצורת שכיבה, כאדם הישן,

אלא כתב שהביאור הוא, שעל ידי סברתו של רבי מאיר שאמר ש"בין כך ובין כך אתם קרוים בנים" ותמיד עם ישראל נחשב כבנים למקום אף אם הם עושים עבירות, ממילא: "נעשה עמידה לישראל בעולם, דאין נופלים, אפילו כשאין עושים רצונו של מקום".

הסבר: ר' מאיר לא באמת נקבר בפועל בצורה עומדת, אלא בצורה רעיונית זה נחשב כאילו שהוא קבור מעומד, כי הוא זה שנתן לעם ישראל כוח עמידה לעמוד בכל הדינים הקשים.

■ **בעם ישראל טמון כוח רוחני אדיר:**

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, כתב בספרו "בעקבי הצאן" (קנא-ב) שבעם ישראל תמיד גנוז הכוח האדיר של התשובה, אפילו אצל הפושע הגדול ביותר. ע"פ הרב קוק, טבע הנפש הרגיל של יהודי הוא לשמור תורה ומצוות:

התכונה הישראלית האדירה והפנימית היא גנוזה בכללות האומה, וממנה לא יוכל לזוז אפילו הפושע שבישראל כי אין ביד אדם להחליף את טבע נפשו המקורית

כמו כן כתב הרב קוק בספרו **מדבר שור** (ריא):

והסגולה הזאת של בחירת ישראל מצד עצמם וקדושתם אינה תלויה כלל בשום תנאי בעולם... ואין שום דבר בעולם שיוכל לגרום חס וחלילה לביטולה

הרב קוק כתב (אגרות הראי"ה חלק ב') באגרת תקנ"ה, על כך שהוא גאה להיות "ציוני" החי בארץ ישראל אשר מטהרת את נשמות ישראל, ועלינו להתחזק בלימוד סניגוריה על הדור כולו:

פירוש ראשי תיבות בקטע שלפנינו:

כת"ר - כבוד תורתו. בא"י - בארץ ישראל. אה"ק - ארץ הקודש (ישראל). השי"ת - השם יתברך. ע"י - על ידי. עוה"ב - עולם הבא. בלא"ה - בלאו הכי. אוה"ע - אומות העולם (גויים). וק"ו - וקל וחומר. כד" - כדברי. השי"ך - השפתי כהן (פרשן על השולחן ערוך). ומ"מ-ומכל מקום. שתה"י - שתהיה. דאע"ג - דאף על גב. ש"מ-שמע מינה. ה"ז - הרי זה. הסלח=סליחות הנאמרות לקראת ימים נוראים.

ומה שמחרפני כת"ר, שנעשיתי לעת זקנותי "ציוניסט", להקריב את נשמותי בשביל ישוב-ישראל בא"י, — אהובי, אם כל ה"ציוניסטים" יהיו אוהבים את א"י ורוצים בישוב אה"ק בזאת הכונה והמטרה הקדושה שאני מתכוין אליה, בשביל שהיא ארץ-ד', שבחר בה השי"ת ותבכה מכל העולם כולו, יש בה סגולות קדושה לגבואה, ולהשראת רוה"ק, ולזכות ע"י ההליכה בה לעוה"ב, ואפילו על רשעים מגינה זכותה, — שהרי אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטחת היא שהיא בת עוה"ב⁵², ובודאי אין הגמרא מדברת בשפחה צדקנית שהיא בלא"ה בת עוה"ב, ואפילו חסידי אוה"ע יש להם חלק לעוה"ב⁵³, וק"ו שפחה דמיתייבא במצות, אלא ודאי בסתם שפחה שהיא שפלה ומעטים רעים ומדות רעות מצויים בה, כד' הש"ך⁵⁴ לענין עבדים, ומ"מ מהני לה זכות א"י לזכותה שתה"י מובטחת שהיא בת עוה"ב — ואפילו, מעשו הרשע נתירא יעקב אבינו ע"ה שמא תעמד לו זכות ישיבת א"י⁵⁵, וק"ו לזרע קודש זרע בחזנים⁵⁶ בני אברהם יצחק ויעקב, דאע"ג דלית בהו הימנותא איקרו בני מעלי וכדעת ר' מאיר⁵⁷, דהלכתא כותי' בהא, (וכמו שסתם הסלח⁵⁸ "כין כך ובין כך קרויים לך בני"ם וכן בתשו' הרשב"א ח"ב סי' קצד וסי' רמב), ואם ספק גפשות להקל אמרו בחיי"ה הגוף ק"ו בחיי-נצח, שמדת-החסד בהם גדולה היא הרבה מאד⁵⁹, וכל המתאמץ להטות כלפי-חסד ולהמליץ על ישראל אפילו כשאין עושים רצונו ש"מ ה"ז משובח⁶⁰, וק"ו שיש למצא בכל אחד ואחד גם בקלים שבישראל כמה מרגליות יקרות של מעשים טובים ושל מדות טובות מה שאין לשער, שבודאי א"י מועילה להם להעלותם ולקדשם, ואם אין הדבר נראה בגלוי בהם יראה בזרעם ובזרע-זרעם, ככתוב: "יראה

בודאי תפארת גדולה לכל גדול בישראל ולכל גאון וצדיק להיות "ציוניסט" כזה, וגם כ"ג אינו צריך להתבייש מ"ציוניסטיות" כזאת.

לסיכום: תפקידו של כל אחד מעם ישראל הוא ללמד זכות על כל אדם בישראל, אף על אלו שאין עושים רצונו של מקום. עם ישראל תמיד מוגדר כ"בנים למקום", ועלינו תמיד ללמד סניגוריה על כל אדם, ולראות תמיד באחר את הצדדים החיוביים ולדון לכף זכות